

TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG
BỘ MÔN TIỀN TỆ, TÍN DỤNG VÀ THANH TOÁN QUỐC TẾ

PGS. NGUYỄN ĐÌNH XUÂN TRÌNH
PTS. NGUYỄN THỊ QUY

Giáo trình
THỊ TRƯỜNG
CHỨNG KHOÁN



NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC

TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG

BỘ MÔN TIỀN TỆ, TÍN DỤNG VÀ THANH TOÁN QUỐC TẾ

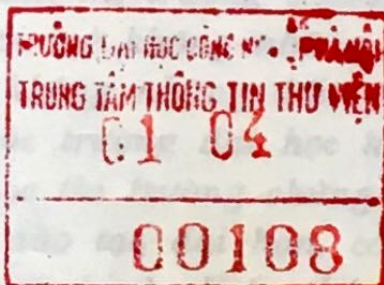
PGS. NGUYỄN ĐÌNH XUÂN TRÌNH

PTS. NGUYỄN THỊ QUY



Giáo trình

THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN



NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC - 1998

LỜI NÓI ĐẦU

Thị trường chứng khoán ra đời cách đây hàng mấy thế kỷ và giữ vai trò rất quan trọng trong nền kinh tế của các nước có lực lượng sản xuất phát triển nhất hiện nay như Hoa Kỳ, Nhật Bản v.v.

Cùng với sự hình thành của các thị trường khác, sự hình thành thị trường chứng khoán ở Việt Nam sẽ làm cho bộ khung của nền kinh tế thị trường nước ta trở nên đầy đủ và hoàn thiện hơn. Và trong một tương lai không xa, thị trường chứng khoán Việt Nam sẽ có vai trò như chiếc "xương sống" của nền kinh tế, nếu như ở Việt Nam có một nền kinh tế thị trường hiện đại.

Tuy nhiên ở Việt Nam, thị trường chứng khoán là một phạm trù kinh tế hết sức mới mẻ không những về mặt lý thuyết mà cả về mặt thực hành, không những đối với dân chúng mà còn cả đối với sinh viên các trường đại học khối kinh tế. Ở nhiều trường đại học, môn học thị trường chứng khoán cũng đã được đưa vào chương trình đào tạo dài hạn, có trường còn coi môn học này là một môn học chính. Kiến thức về thị trường chứng khoán đã được giảng dạy ở Trường Đại học Ngoại thương từ lâu, nhưng nó mới chỉ trở thành một môn học độc lập trong những năm gần đây. Để phục vụ cho giảng dạy và học tập, Bộ môn Tiền tệ, Tín dụng và Thanh toán quốc tế đã biên soạn giáo trình "Thị trường chứng khoán" này.

Tham gia vào viết giáo trình này gồm có :

- Đinh Xuân Trình, Phó giáo sư, Nhà giáo ưu tú, Trưởng khoa Kinh tế Ngoại thương, Chủ nhiệm Bộ môn Tiền tệ, Tín dụng và Thanh toán quốc tế, viết các chương I đến chương VI.

- Nguyễn Thị Quy, Phó tiến sĩ Kinh tế, viết chương VII và phần bài tập, đáp án.

Giáo trình đã được biên soạn theo mục tiêu, yêu cầu của trường Đại học Ngoại thương, cho nên chủ yếu phục vụ cho việc nghiên cứu, giảng dạy và học tập của thầy và trò Nhà trường. Tuy nhiên giáo trình cũng có thể được dùng làm tài liệu tham khảo, nghiên cứu và học tập cho những ai quan tâm đến hoạt động kinh doanh trong thị trường chứng khoán.

Bộ môn Tiền tệ, Tín dụng và Thanh toán quốc tế trân trọng giới thiệu giáo trình **"Thị trường chứng khoán"** với các bạn đọc.

Để giáo trình phục vụ thiết thực hơn nữa cho sự nghiệp giáo dục và đào tạo, Bộ môn xin trân trọng cảm ơn sự đóng góp ý kiến của độc giả về nội dung, hình thức của cuốn giáo trình này.

BỘ MÔN TIỀN TỆ, TÍN DỤNG VÀ THANH TOÁN QUỐC TẾ

Chương I

THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VÀ VAI TRÒ CỦA NÓ TRONG NỀN KINH TẾ QUỐC DÂN

I - KHÁI NIỆM THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN

Trong nền kinh tế thị trường, xã hội của sản xuất được phân chia thành hai cực : Một cực có vốn tìm nơi đầu tư và một cực cần vốn để đầu tư vào sản xuất và kinh doanh.

Trong những ngày đầu của sản xuất hàng hóa và lưu thông tiền tệ, hệ thống ngân hàng sớm ra đời để huy động các nguồn vốn tiền tệ nhàn rỗi hình thành trong xã hội nhằm tái phân phối cho nền kinh tế quốc dân theo nguyên tắc tín dụng. Như vậy, một kênh vốn nối hai cực đó lại với nhau và phải thông qua các trung gian tài chính, trong đó chủ yếu là hệ thống ngân hàng được gọi là kênh dẫn vốn gián tiếp. Khi xã hội của sản xuất và lưu thông hàng hóa phát triển ở giai đoạn cao, ngày một hoàn thiện thì những người có vốn đã có đủ điều kiện về môi trường pháp lý, môi trường tài chính v.v... để chuyển vốn của mình trực tiếp đầu tư vào sản xuất không phải thông qua tầng lớp trung gian tài chính, mà chỉ phải thông qua thị trường chứng khoán - một thị trường dẫn vốn trực tiếp từ cực có vốn này sang cực cần vốn kia theo nguyên tắc đầu tư. Kênh dẫn vốn đó được gọi là kênh dẫn vốn trực tiếp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Securities Market in Japan published by Japan Securities Research Institute, 1992
2. Securities Market in Asia published by The Asia Securities Analysts Council, 1992
3. How the Stock Works published by The New-York Insititue of Finance, 1993
4. How the Bond Market Works published by The New-York Insititue of Finance, 1993
5. Manual for the Basic Training course on the Securities Market published by Vietnam National Bank and Asia Pacific International, LTD., 1996
6. Money, Banking and Financial Market written by Robert D. Auerback, University of California published by Macmillan Publishing Company-London, 1989
7. Business Finance written by Graham Peirson, Rop Brown and Peter Howard-Monash published by University of Mc. Graw - HILL Book Company, 1990.
8. The handbook of Fixed Income Securities published by IRWIN Professional Publishing, New-York, 1995
9. The Global Bond Markets written by Jess Lederman, Keith K.H. Park published by Heinemann ASIA, Singapore, 1994.
10. Nghị định 48/1998/NĐ-CP ngày 11/7/1998.
11. Từ điển Thị trường chứng khoán của Đặng Quang Gia, Nhà xuất bản Thống kê năm 1996.

MỤC LỤC

Lời nói đầu	3
CHƯƠNG I : THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN VÀ VAI TRÒ CỦA NÓ TRONG NỀN KINH TẾ QUỐC DÂN	
I - Khái niệm thị trường chứng khoán	5
II - Phân loại thị trường chứng khoán	13
III - Vai trò của thị trường chứng khoán trong nền kinh tế quốc dân	16
IV - Những mặt hạn chế của thị trường chứng khoán	23
CHƯƠNG II : CHỨNG KHOÁN LÀ HÀNG HÓA CỦA THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN	
I - Khái niệm về chứng khoán	26
II - Chứng khoán vốn : Cổ phiếu	27
1. Khái niệm	27
2. Phân loại cổ phiếu doanh nghiệp	28
3. Các quyền của cổ đông cổ phiếu thường	34
III - Chứng khoán nợ : Trái phiếu	38
1. Trái phiếu doanh nghiệp	39
2. Trái phiếu chính phủ và trái phiếu của các cơ quan nhà nước	52
3. Vấn đề chuyển đổi của trái phiếu doanh nghiệp	57

IV - Các chứng từ tài chính có nguồn gốc chứng khoán	63
1. Chứng quyền	64
2. Bảo chứng phiếu	66
3. Hợp đồng quyền lựa chọn	67

CHƯƠNG III : THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN SƠ CẤP VÀ HOẠT ĐỘNG CỦA NÓ

I - Khái niệm	73
II - Công ty cổ phần là doanh nghiệp phát hành chứng khoán vốn và chứng khoán nợ chủ yếu trên thị trường sơ cấp	74
III - Phát hành chứng khoán - một phương thức huy động vốn trực tiếp và hữu hiệu trong nền kinh tế thị trường	78
1. Mục đích phát hành chứng khoán	80
2. Điều kiện phát hành chứng khoán	84
3. Phương thức phát hành chứng khoán	90
4. Đăng ký phát hành chứng khoán	92
VI - Bảo lãnh chứng khoán	92
1. Vai trò của bảo lãnh	92
2. Cấu trúc người bảo lãnh	93
3. Bảo lãnh phát hành cổ phiếu	93
4. Bảo lãnh phát hành trái phiếu	94
V - Giá cả chứng khoán trên thị trường sơ cấp	95
1. Giá trị tương lai	95
2. Giá trị hiện tại	99
3. Định giá trái phiếu	102
4. Định giá cổ phiếu	112

CHƯƠNG IV : THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN THỨ CẤP - KHÁI NIỆM, CHỨC NĂNG VÀ HOẠT ĐỘNG CỦA NÓ

I - Khái niệm	117
II - Sở giao dịch chứng khoán	118
1. Khái niệm về Sở giao dịch chứng khoán	118
2. Cơ cấu tổ chức của Sở giao dịch chứng khoán	119
3. Thành viên của Sở giao dịch : công ty chứng khoán	120
4. Các nguyên tắc cơ bản về hoạt động kinh doanh của Sở giao dịch chứng khoán	123
5. Quy trình kinh doanh chứng khoán tại Sở giao dịch	126
6. Việc xác định giá trong đấu giá tại Sở giao dịch chứng khoán	126
7. Các loại giao dịch chứng khoán trong Sở giao dịch chứng khoán	134
8. Lệnh mua bán chứng khoán tại Sở giao dịch chứng khoán	148
III - Thị trường chứng khoán giao dịch qua quầy (Over-the-counter)	155
1. Vai trò của Người tạo thị trường	155
2. Đặc tính mở cửa thị trường OTC	155
3. Hệ thống báo giá tự động của NASD	156

CHƯƠNG V : PHÂN TÍCH CHỨNG KHOÁN ĐỂ ĐẦU TƯ

I - Đầu tư chứng khoán là gì ?	158
II - Các loại rủi ro trong đầu tư chứng khoán	160
1. Khái niệm	160
2. Phân phối xác suất	161

3. Lượng hóa rủi ro	166
4. Phân loại rủi ro	168
III - Các yêu cầu phân tích đầu tư chứng khoán	171
1. Đảm bảo độ an toàn vốn đầu tư ban đầu	171
2. Đảm bảo an toàn của thu nhập đầu tư	172
3. Tính hàm lượng tài sản trên mỗi cổ phiếu	173
4. Tiềm năng phát triển của doanh nghiệp	173
5. Tính thanh khoản và tính thị trường của chứng khoán	174
6. Cơ chế đảm bảo phát hành và lưu thông chứng khoán	174
IV - Cách công bố giá cả chứng khoán trên báo chí	175
V - Hệ thống chỉ số phân tích đầu tư chứng khoán	178
1. Hệ thống chỉ số phân tích kinh doanh chứng khoán	179
2. Hệ thống chỉ số phân tích tài chính chứng khoán	180
3. Các chỉ số chứng khoán của một số nước và khu vực phát triển	193
CHƯƠNG VI : QUỸ TƯƠNG HỖ ĐẦU TƯ	
I - Phân loại Quỹ tương hỗ đầu tư	198
II - Cấu trúc của Quỹ tương hỗ đầu tư	199
1. Hội đồng quản trị	199
2. Cổ đông	200
3. Công ty quản lý	200
4. Nhà tư vấn đầu tư	201
5. Nhà bảo lãnh chính	201
6. Các tổ chức bảo quản chứng khoán của quỹ	201

III - Các loại Quỹ tương hỗ đầu tư	202
1. Quỹ tương hỗ đầu tư cổ phiếu	202
2. Quỹ tương hỗ đầu tư trái phiếu	203
IV - Cơ chế quản lý Quỹ tương hỗ đầu tư	204
V - Định giá phát hành chứng chỉ đầu tư	205
CHƯƠNG VII : THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN	
Ở MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI	
1. Thị trường chứng khoán Hoa Kỳ	208
2. Thị trường chứng khoán Anh Quốc	211
3. Thị trường chứng khoán Nhật Bản	215
4. Thị trường chứng khoán Pháp	222
5. Thị trường chứng khoán Đức	225
6. Thị trường chứng khoán Hàn Quốc	228
7. Thị trường chứng khoán Thái Lan	234
8. Thị trường chứng khoán Ấn Độ	237
9. Thị trường chứng khoán Trung Quốc	240
Bài tập chứng khoán	244
Phân giải đáp các bài tập	255
<i>Tài liệu tham khảo</i>	266